

• FØROYA • SOSIAL-DEMOKRATUR

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BROÐURSKAPUR

Nr. 32.

Lýsingaprísir fyri mm: 12 oyru á
1. síðu, 10 oyru á 3. og 4. síðu

Leygardagin 11. august 1945.

Bláðið verður bilagt á posthúsinum, og
kostar kr. 2,00 + porto um fjórðingsárið

19. árg.

Semja.

Flest allir Føroyingar munnu vera samdir í at ynskja, at hin politiski ófriðurin um stöðu okkara í danska ríkinum, ella sum eisini verður nevnt: okkara stjórnarlaga stöða, má leggjast niður, tí vit hava so nógv onnur mál at hugsa um og fáa framd, um her skal verða livandi, og henda nevnda ósemja liggur á okkum sum ein marra og bindur og fjetrar alt annað. Tað eru bæði kroppslig og andalig mál at fara undir.

Øll tala og skriva um arbeiðis-tólini, ið tróta landinum, skipa-flotin, sum er minkaður, mest alt, ið eftir er, gamalt og ikki tíðar-hóskandi. Á landi at seta í verk framleiðandi arbeiði, sum kann taka avloypandi arbeiðsmegi og gera at okkara framleiðsla verður meira sjálfbroytt.

Og tað er ikki at drála, at hesir spurningar verða loystir. Ávist verður, hvussu ófera stór fólka-flytingin úr Føroyum hevur verið árin framman undan krígunum. Hesin streymurin er farin suður eftir, men nú tykist streymurin aftur at taka seg upp aftur hesa ferð norður eftir, til Íslands. Har er nógvur peningur at vinna og nógv arbeiði at fáa.

Men so fara fólk nú at spyrja, hvørji útlit, ið fyri eru, at spurningurin Føroyar—Danmark kann verða loystur. Kunna okkara álitis-menn, landsins umboðsmenn undir hesum samráðingum, ið fara skuldu fram, koma til sættis hvar við annan og finna eina grund at standa á? Ósemjan tykist at hava verið so stór.

Ella um valg verður nú um henda spurningin, kann hugsast, at einstakur politiskur flokkur fær slíkan meiriluta, at hansara uppskot kann verða tikið og bygt á?

Fólk hava verið í stórum íva. Men ein kann nú eftir tí, ið seinast er komið fram, halda, at støðan er farin at lýsna, og ein kann hava okkuert at miða seg eftir.

Tað tykist, sum eingin flokkur av týðningi er sintur at kvetta beinan vegin frá Danmark. Tað kann nú gera okkm tað sama, um orðið »unión« verður greitt út í æsir og mett saman við »fullveldi«. Vit skilja somikið, at unión er ein felagsskapur millum lond, og hvussu hesin felagsskapur verður skipaður, kunnu so menn tingast

um. Táð allir partar eru sinnaðir til ein felagsskap, so er tó eitt grundarlag at leggja tingingarnar á, og so kann haldast, at onkur semja fæst í lag.

Var tað harafurimóti so, at flokkar, ið umboða fólkafløjd, høvdu hug beinan vegin at kvetta og ongan felagsskap at hava, einki land at styðja seg til, so var sjálvandi at taka fólkaatkvæðu um ja ella nei, við ella frá Danmark. Men her er hin stóri ivaspurningurin, sum vit her hava nortíð við. Kunnu Føroyingar semjast so mik-ið, at teir í felag kunnu seta eitt uppskot fram fyri Danir. Stríðið — ofta óbyggjað persónligt stríð — hevur verið so hvassligt, og sem-ingartos og -hugur kunnu ofta óvitandi lata seg so nógv ávirka av slíkum persónligum stríði. Og so hesi prikin og spottarorðini, ið hava flogið nú imillum so leingi, tey hava so ikki bata um stöðuna. Bløðini hava eina stóra ábyrgd í slíkum álvarstíðum. Teirra ábyrgd er hon, ikki at spæla óvnógv og stuttleika sær um hesar spurningar. Draga teir heldur klárt fram og geva fólkí sannar og skilaligar frágreiðingar. Tað stendur á um hugsan hjá hvørjum manni og ikki flagsandi meiningar.

Men vit fara at vóna, at okkara álitismenn eru so mentaðir og so landskærir, at teir duga og kunna leggja frá sær gamalt hat og royna at koma til eitt úrslit. Deyðin er í durunum, um vit aftur skulu fara undir henda gamla, tjóðskaparlaga bardaga.

Fløki.

Fiskimenn.

Vit komu nú ein dagin á tal við ein mann av einum útlendskum snurrúvæðsbáti og spurdu hann um ymisk viðurskipti m. a. hvussu mikið manningin á tilikum færum fær í inntøku um árið, og hvussu mikið reidarar fær.

Hesin maður hugdi bilsin at okkum og segði: »Reidarar! Vit eru okkara egnu reidarar. Annars kundu vit als ikki livað, og annars hevði alt stæggað av sær sjálvum«.

Vit hugsaðu sjálvandi beinan vegin um okkara egnu fiskimenn og ynsktu, at teir brátt mega koma so vitt, at teir stoltir og við uppreistum høvdi kunnu svara á sama hátt sum útlendingar, nevniliga, at teir eru reidarar sjálvir, tá fáa teir nógv meira inntøku, men ikki bara tað. Har er eisini annað sum t. d.

tað, at fiskimenn sjálvir mála og pussa bátin og halda motorin og greiðirnar í besta standi av tí interessu, sum liggur í einum og hvørjum menniskja at rekja tað, ið ein sjálvur eigur.

Á okkara færum siglur ein í dag, annar tann næsta dagin, eingin veit, um hann nakrantíð kemur aftur har umborð. Teir kunnu ómøguligt hava tann sama hugin at hyggja og ansa eftir øllum sum hinir, ið eiga farið sjálvir og eisini fáa eina so stóra inntøku, at teir kunnu liva eitt hampuligt liv.

Her má lögtingið gera alt, ið gerast kann, fyri at okkara fiskimenn kunna koma javnbjóðis teirra brøðrum í øðrum londum. Men javnaðarleiðin er hin einasta, ið ferir til hetta málið. Latum okkum tó viðganga, at sambandsmenn eru væl frægari enn fólkaflokkurin incl. Rikard Long. Væl hjálptu sambandsmenn fólkaflokkinum og Long at fella javnaðarmannauppskotið um tvungið lán, og tað var ein so vánalig gerð, sum vit fyrr hava greitt frá; men nú er meira annað eisini hent, sum ger fólkaflokkin og Long heilt ómøguligar sum politikarar — eftir okkara tykki — og tað munnu fiskimenn eisini brátt fáa eyguni upp fyri, tá ið vit her skulu lata teir vita, at vit javnaðarmenn á tingi hava roynt at heita á Kongeriget Danmarks Fiskeribank fyri at royna at fáa fiskimonnum lán haðani og studning frá statinum, og at fólkafloksmenn ikki vilja verða við til at senda til-líka áheitan til Danmarkar.

Tá ið tingarbeiðið var somikið byrjað, at vit kundu fáa greiðu á, hvussu útlitið er fyri láni til skip, og alt visir seg at standa í botni, tí okkara uppskot um tvungið lán er felt, og hitt frivilliga lánið ikki veitir tingsins vinnulánsgrunni ta peningaligu megi, sum ynskjandi er — 450 túsund kr. ella fyri ein gamlan trolara ella fyri 1/3 av einum nýmótans trolara er alt, ið teknað er — fóru javnaðarmenn á tingi at samráðast um, hvat ið nú er at gera. Vit sá beinan vegin, at feroyskir pengar fáast ikki at keypa skip fyri tí ríkmenn vilja ikki læna til tingið, og við ongum skipum er deyðin visur og tað skjótt. Vit víðtøku so á javnaðarmanna flokksfundi at heita, á hin danska fiskaribankan og statin; men vit eru einans 5, og tí máttu vit fáa aðrar tingmenn at hjálpa okkum. Vit talaðu so við sam-

bandsmenn, og teir segdu ja beinan vegin, men av tí, at Dam og Samuelsen eru í Danmark eru bert 4 javnaðarmenn og 7 sambandsmenn, og tað er óviltið at viðtaka nakað mál. Fólkafloksmenn vilja ikki verða við til at heita á danska fiskaribankan, og tí kann málið ikki fremjast fyrr enn Dam og Samuelsen koma heim; men okkara hugsan var nettupp, at áheitanin frá tinginum skuldi sendast niður, meðan teir eru har niðri, soleiðis at teir so skuldu fara við áheitanini og leggja góð orð fyri hana, og best var, um hon varð einmælt víðtíkin á tingi soleiðis, at hon kom frá øllum tingmonnum. Tá fyrstani kundi hon haft ta ávirkan, sum vit ynsktu, at hon skuldi hava; men tað verður ikki.

Bartalsmessuvalið var ein so stór ólukka fyri okkara land og fólk, at tað yngsta í vegguni verður at minnast tað.

Løgtingið.

Føroya javnaðarflokkur leggur sjálvandi mál á ting eisini í ár, tí nú eins og fyrr er trondt til at fáa tilik mál framd ífall nakað liv skal vera her á landi.

Vit skulu her nevna nøkur av teim týðningarmiklastu:

- 1) Økjan av studninginum til uppdyrking, bæði fyri at grønka landið skjótast gjørligt og fyri at skaffa arbeiði til flest møguligar hendur serliga í hesi tíð, meðan arbeiðsloysi ræður manga staðni í Føroyum.
- 2) Setan á stovn av einum búnaðarskúla og studning til keyp av nútímans búnaðaramboðum.
- 3) Skipan viðvíkjandi úttan-bygdajørð, soleiðis at hon kann koma at verða ogn teirra, sum í bygdini búgva.
- 4) Framhald av rentufrium báta-láni og at veita munagóð lán.
- 5) Umskipan av studentaskúlanum við preliminerskeiði og eisini læraraskúlanum, soleiðis at næmingarnir kunna búgva á skúlanum. Fátækir næmingar eiga at búgva ókeypis.
- 6) Inntil kostskúlin verður liðugur eigir tingið at veita so munagóðan studning til fátækir næmingar, at tað eisini verður teimum gjørligt at ganga í teir hægri skúlnar.
- 7) Tráðleyst telefonsamband við Suðuroy eins og til úrheimin og